

NEMA ZDRAVLJA BEZ SLOBODE

Stanje potpune tjelesne, mentalne i socijalne dobrobiti, a ne samo odsutnost bolesti ili nemoći.

Definicija zdravlja,

Preambula Ustava Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), 1948

Ovih dana mnogi tvrde da je naš odgovor na Covid (C-19) planetarni fijasko, čiji obim tek treba isplivati sa svojim sve većim nesrazmjernim i trajnim sekundarnim učincima, uzrokujući ogromne socijalno-gospodarske, političke i psihosomatske kontrakcije i konvulzije. Ali, gore od našeg odgovora je naša šutnja o tome.

Utvrđena je činjenica da sama bit nacizma nije bio Hitler i krug tame oko njega. Prije je to bilo opće prihvaćeno ozračje "banalnosti zločina": dobrodušno prihvaćanje običnih seoskih ljudi koji žive pored Auschwitza, Mauthausena, Dachaua da je nacija bolesna i da je treba 'očistiti' ... Dan kada preispitivanje prestaje i tiho prihvaćanje postaje "nova norma", dan je kada nam se vraća fašizam na velika vrata.

Naravno, danas za to imamo dijagnozu: Stvaranje pristanka kroz arhitekturu izbora, u strah zatvorene, medijima infantilizirane (vraćene u prededipsku fazu) psihologije desocijaliziranog i otuđenog, atomiziranog čovjeka.

Jesmo li zaista zaboravili osnovna učenja naše povijesti: Svaki put kad je sila izmakla kontroli, degenerisala se u opskurnu brutalnost; Ritualizirajući svoju moć pečatom na ili ispod naše kože kako bi vizualizirao i ovjekovječio sumrak razuma?

Tako naš odgovor na C-19 ilustrira - argumentira se - ništa drugo nego socijalnu patologiju: netransparentnu koncentraciju moći i našu cjelokupnu recesiju demokracije - što dodatno pojačava sustave nadzora i socijalne kontrole. A sve to kao trajne posljedice štednje, holokausta nad prirodom, privatizacija (PPP-izacija) ključnih međuvladinih i vitalnih nacionalnih institucija, globalizacije promašenog cilja, fiksacije na isuviše alopatskoj, lijekovima usmjerenoj zdravstvenoj zaštiti, te nedostatak zaštite javnih podataka. Pandemija ili plijen (*pandemic or plundermic*) ...

Povjerenje i podrška vladinim i međuvladinim institucijama ubzano se gubi. Sve veći broj građana ne smatra da glavni mediji (te javne ličnosti popularne kulture) služe stanovništvu. Povjerenje u suvremenu medicinu sve brže opada. Generacijski ugovor i sveukupni društveni konsenzus načet je kao nikada prije u zabilježenoj povijesti. Prvi pravi stres-test od kraja Drugog svjetskog rata UN nije prošao - mnogi se osjećaju duboko razočarani i istisnuti univerzalnom organizacijom zbog njene trajne "samo-marginalizacije".¹ Da li naša kohezija nepovratno uništena?

Rana zaključavanja (lockdown), sredinom ožujka 2020., bila su opravdavana potrebom za *izravnavanjem krivulje*

'naglog' utjecaja virusa, jer

nije bilo dovoljno bolničkih kreveta

. U međuvremenu su zaključavanja produljena i proširena, a krivulje se nisu bitno mjenjale.

Ipak, u posljednjih 9 mjeseci gotovo da nijedna nova bolnica nije izgrađena u EU-u, iako su sve neurgentne medicinske usluge itekako obustavljene. Niti se masovno ulaže u opću zdravstvenu prevenciju. Jedini vidljivi rast infrastrukture je u proširenju 5/6G mreža.

Slijedeći jednostavan slijed da je nečija *razina zdravlja genetski izraz odabranih životnih stilova*, nije iznenađenje da također rastu nagađanja o razlogu zaključavanja - kao najzloglasnijem izrazu monofokalne perspektive i odbijanja bilo koje itegrirane prosudbe bazirane na znanstveno-utemeljenoj raspravi. Je li to invazija ili zaštita:

- Da li je cilj imunet stada ili odanost krdu (i s tim u vezi rastuće, ali još uvijek neoborene glasine da bi eventualno 'nepotrebno i nedevojno istestirano' cjepivo C-19 moglo sadržavati biohakirajuća nano-svojstva koja posve autonomno i neopaženo mogu uspostaviti vezu sa opsežno postavljenom 5/6G mrežom).

- Te, ima li ikakovog normalnog izlaska iz krize ili će se ova katastrofa 'pretvorena u planetarni teror, globalnim državnim udarom', iskoristiti za sprovođenje nečega već unaprijed osmišljenog (sa strahom, ne kao sa nuspojavom, već kao alatom proizvedenim za stjecanje kontrole) – dakle, da li je to više povezano s biotronikom i demografijom, nego sa zdravstvom i ekonomijom ili bilo kojom zajedničkom društvenom svrhom.

Npr. Le Monde Diplomatique - ispitujući moguće spajanje tehno-oligopola i političkog monopola - tvrdi: „Političke odluke bile su ključne u oblikovanju ove tragedije - od uništavanja životinjskih staništa, preko asimetričnog financiranja medicinskih istraživanja, do upravljanja samom krizom. One će također odrediti svijet u koji izlazimo nakon što prođe najgore." Za proteklih 30 godina, svako kritično raskršće imalo je istovjetan epilog: opravdanje za i povećanje kapitala, a teret i potiskivanje rada. C-19 mu nije iznimka: od ranih blokada u ožujku 2020. godine kapital neometano teče dok su rad, ideje i ljudi u kućnom pritvoru.²

Crta bojišnice XXI stoljeća je pravo na zdravlje (uključujući integritet tijela i pravo na informirani pristanak) i rad, privatnost i druge temeljne čovjekove slobode. (LMD, IV20)

Na zemlji svega za svakoga, ali nedovoljno za pohlepu jednoga

Ipak da budemo precizni, pandemija virusa koju je oktroirala SZO nije donijela ništa istinski novo u već pregrijanom ponašanju i sve binarnijim svjetskim odnosima: samo je pojačala i ubrzala ono što je bilo prisutno dosta dugo - razdor između otuđenih centara moći, svakog na svojoj strani Pacifika, te nas ostatka. Nije ni čudo što rad na cjepivu C-19 više liči na utrku u naoružanju, nego na združen humanistički podhvat.

Bi li se sve ovo - u svom epilogu - odnosilo na širenje tehno-totalitarnog modela vlasti kao alternative liberalnoj demokraciji? Devolucijska singularizacija u tehno-feudalizam kao *završni stadij kapitalizma*

? Je li sada vrijeme za povratak u nacionalnu državu, sjajan trenutak za sve diktatore-na-čekanju koji napokon mogu izgraditi kult ličnosti? Dakle, hoće li se naša demokracija elektromagnetizirati i vakcinisati za veće dobro (ili pohlepnijeg 'boga')?

Jedno je sigurno, suprostavljajući dugoročnim interesima društva one kratkoročne dioničara, privatni sektor s obje strane Atlantika demonstrira nesrazmjernu moć u tehnološkom udjelu (infrastruktura i podaci). Privatni sektor takodjer velikim dijelom profitira od golemih javnih istraživačkih fondova, zauzvrat plaćajući skroman ako uopće ikakav porez državi.³ Prečesto to dolazi skupa sa sporazumima o neotkrivanju podataka i drugim jednostrano korisnim pravnim instrumentima, kao i s bliskim vezama između privatnog sektora, obavještajnih agencija i

medija. Isto se odnosi na veliku Farmaceutске tvrtke koje sve više diktiraju ne-preventivni, monofokalni pristup medicini i istraživanjima, te kontroliraju izvještavanje o tome - ne uvijek u ime našeg javnog zdravstva.

Stoga gore navedeno predstavlja najveću maloelaboriranu prijetnju našoj demokraciji i budućem društvenom ustroju.

Konačno, bioinformatika je tehnologija dvojne namjene. Ozrelivši, ona danas ima ogroman potencijal kao oružje u zemlji i inozemstvu. Slijedom toga i hitno, ovo zahtijeva sveobuhvatno zakonodavstvo koje se nadovezuje na Univerzalnu povelju o ljudskim pravima i Nirnberški zakonik, te se oslanja na njegovo učinkovito provođenje (uz nadzor mehanizama poštivanja utvrđenih za IAEA, OPCW, RC-BTWC i Nagoju protokol),⁴ na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Europa mora natrag u svoju budućnost

Po mnogima, 2020. će biti zapamćena kao najlošija godina u živom sjećanju. Neki bi rekli; C-19 je zaustavio povijest. Zapravo je 2020. samo karantirala i zaustavila nas, dok je povijest zapravo ubrzala. Ovo se posebno odnosi na Stari kontinent.

Kao što je ovaj autor primijetio još u proljeće 2020. godine: „Iz događaja C-19 jasno je da je pravo na zdravlje goruće pitanje za sve. Potraga za pouzdanim lijekom za kontrolu pandemije nije stvar privatnog sektora, već temeljnih individualnih prava koja se nalaze na višim razinama društvenosti, ugrađenih u Povelje UN-a i EU-a, a koja su obvezne i za svaku od specijaliziranih agencija UN-a ili EU tijela. (Ne fabricirani pristanak zasnovan na strahu, već pravo na informirani pristanak kao neodvojivi segment ustavom zagaraniranog prava na zdravlje.)

Čak i ako cjepivo postane dogovoreni ili preferirani izbor, mora biti dostupno svima bez obveze patenta, te se mora proizvoditi lokalno. Međutim, binarizacija rasprave o *za-protiv cjepiva* predstavlja opasan redukcionizam i gubitak planetarne energije prijeko potreban za holistički i

nov pristup. Ne postoji čarobni štapić za europske probleme. Slijedom toga, nema rješenja u jednosmjernom medicinskom istraživanju kao odgovor na bilo kakvu pandemiju, niti jedinstvenom (ili centralno proizvedenom) te uniformno propisanom lijeku za sve. (Dogma se temelji na slijepom uvjerenju; znanost zahtijeva neprestano višedimenzionalno istraživanje. Znanost, posebno ona medicinska, ne sadrži jednu ili apsolutnu istinu: Najbliže dokle može doprijeti jeste najmanje pogrešan odgovor – koji treba osporavati stalno, doslovno svaki dan.)

Razmjernost naših (sadašnjih i budućih) odgovora u Europi još jedno je ključno pitanje. Dakle, ono što je nužno jest univerzalno sudjelovanje putem međuvladinih mehanizama. To se pravilo odnosi na u zemlji i inozemstvu, a Unija ga se mora hitno pridržavati - budući da biologija i geopolitika imaju jedno zajedničko pravilo; udovoljiti ili umrijeti.

Rastući partikularizmi Bruxelles-a, gdje je (o novcu poreznih obveznika i povjerenju javnosti) sve više uskih - bilo da je riječ o pojedinačnim, regionalnim, nacionalnim, vođenim lobi-skupinama - interesa koji prevladavaju nad jedinstvenim sve europskim projektom naše zajedničke prisutnosti i budućnost."⁵

Nakon Brexita, EU mora biti posebno oprezna zbog svog kronično prisutnog demokratskog deficita, birokratskog otuđenja Bruxellesa, kao i zbog sve šire rasprostranjene zabrinutosti da EU bez Velike Britanije postaje još jedna Velika Njemačka.⁶

¹ Glavni tajnik UN-a, Antonio Guterres, toga je dobro svjestan: obraćajući se Generalnoj skupštini Organizacije na 75. obljetnici (rujan 2020.) priznao je: „... ljudi i dalje gube povjerenje u političke ustanove. ... široko rasprostranjeni prosvjedi protiv nejednakosti, diskriminacije, korupcije i nedostatka mogućnosti u cijelom svijetu - pritužbe koje još uvijek trebaju biti riješene, uključujući obnovljeni općedruštveni dogovor.”

² Čak i u neutralnoj i miroljubivoj Austriji - slijedeći odredbe strogog zatvaranja u jesen 2020. – otvorenim ostaju samo dućani za osnovne namirnice. Međutim, osim prehrambenih trgovina i ljekarni, ona uključuje i oružarnice, dok su škole, kazališta i muzeji zatvoreni.

³ “Pandemija nam je također otkrila do koje mjere je neuravnotežen odnos između javnog i privatnog sektora. U SAD-u, Nacionalni institut za zdravstvo (NIH) ulaže oko 40 milijardi dolara godišnje u medicinska istraživanja i ključni je financijer istraživanja i razvoja tretmana i cjepiva C-19. No, farmaceutske tvrtke nisu obvezne konačni proizvod učiniti dostupnim Amerikancima, čiji ih novac od poreza uopće subvencionira. ... Tipičan je to potez *Big Farme*. ... Unatoč tome, američke cijene lijekova su najviše na svijetu. Farmaceutske tvrtke također djeluju protiv javnog interesa zlorabeći odnos liječnik-pacijent. ... Jednako su loši poslovi sklopljeni s *Big Tek-om*

. Silikonska Dolina je na mnogo načina proizvod ulaganja američke vlade u razvoj visoko rizičnih tehnologija. Nacionalna zaklada za znanost financirala je istraživanje i izum algoritma pretraživanja koji je proslavio Google. Američka mornarica učinila je isto za GPS tehnologiju o kojoj ovisi Uber. A Agencija za napredna obrambena istraživanja – kao dio Pentagona, podržala je razvoj Interneta, tehnologiju stakla osjetljiva na dodir (touch-screen technology), Siri i sve druge ključne komponente u iPhone-u. Poreski obveznici riskirali su kada su ulagali u ove tehnologije, no većina tehnoloških tvrtki koje su imale goleme koristi nije platila svoj pošten dio poreza. Sad još imaju hrabrosti da se bore protiv propisa koji bi zaštitili pravo na privatnost ljudi. ... pomniji pogled na moćne AI i druge tehnologije koje danas razvijaju u Silikonskoj dolini, potvrđuje da su i u ovim slučajevima temelji bili visoko rizična ulaganja javnog sektora“- navodi prof. Mazzucato (FAM 99/6/20)

⁴ Sva četiri pobrojana pripadaju sustavu Ujedinjenih naroda: Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA), Organizacija za zabranu kemijskog oružja (OPCW), Nadzorna konferencija Konvencije o biološkom oružju o zabrani razvoja, proizvodnje i zaliha bakterioloških (bioloških) i toksičnog oružja i njegovog uništavanja (RC-BTWC), Nagojskog protokola uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti u pristupu genetskim resursima i pravednom i ravnopravnom dijeljenju koristi koje proizlaze iz njihove uporabe (NP).

⁵ Vidi: “World on Autopilot: The UNSC should urgently address C-19”, *New Europe*, Brussels (Bajrektarevic-Agam, 10 APR 20); “Contributing to a Safer, Healthier and Prosperous World”, *Diplomat Magazine*, Hague (Bajrektarevic-Goutali, 12 MAY 20); “Return of Global Stewardship” (Bajrektarevic-Agam, 25 May 20), *Modern Diplomacy*, Athens/ Brussels.

⁶ Generalna skupština UN-a (UNGA) usvojila je 18. prosinca 2020. *Rezoluciju protiv glorifikacije nacizma, neonacizma i drugih praksi koje potiču moderne oblike rasizma i ksenofobije*. 60 članova UN-a sponzoriralo je rezoluciju, dok su samo 2 države dale negativan glas. Prilično zapanjujuće i uznemirujuće, Njemačka se suzdržala da dade glas Za (suzdržana). Generalna skupština UN-a preporučuje državama "da poduzmu odgovarajuće konkretne mjere, uključujući zakonodavne i obrazovne, u skladu s međunarodnim obvezama ljudskih prava, kako bi se

spriječio revizionizam u pogledu Drugog svjetskog rata i poricanje zločina protiv čovječnosti i počinjenih ratnih zločina tijekom Drugog svjetskog rata".

Vienna, 20 DEC 2020

Prof. Anis H. Bajrektarevic

Autor je šef katedre i professor međunarodnog prava i globalnih političkih studija u Beču, Austrija. Autor je sedam knjiga (izdatih od strane američkih i europskih izdavača), te brojnih znanstvenih članaka na temu geopolitike energije i tehnologije.

Profesor je urednik njujorškog stručnog magazina GHIR (Geopolitika, Povijest i međunarodni odnosi), kao i član uredničkog odbora nekoliko sličnih specijaliziranih časopisa na tri različita kontinenta.

Njegova osma knjiga 'Caspian' izlazi u zimu 2020/2021.

Tekst je do sada objavljen u preko trideset zemlja na četiri kontinentna svijeta. Sa engleskog originala: A Need to Reaffirm the Nuremberg Code (Od Nürnberškog zakonika nema odstupanja) prevela Mag. Dragana Stojić (rev. autor)